Список використаної літератури:

1. Василюк, Ф. Ю. (1984), Психология переживания, МГУ, Москва, 200 с.
2. Кулакевич, Т. В. (2014), Основні підходи до управління стресовими станами. Психологічні науки: проблеми і здобутки, №5. С. 147.
3. Муздыбаев, К. (1998), Стратегии совладания с жизненными трудностями: Теоретический анализ, Социология и социальная антропология, С. 186.

ПРОБЛЕМА ПРИЙНЯТТЯ БАТЬКАМИ ДИТИНИ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

УДК: 159.922.73 – 0.53

Чопик Леся Іванівна,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри психології,
КВНЗ « Вінницька академія неперервної освіти»

Актуальність. Останнє десятиліття в Україні спостерігаються позитивні змінами у ставленні до дітей з обмеженими можливостями здоров'я та сімей, що їх виховують.

Сім'я – це середовище, в якому формується особистість дитини і закладається ресурс її розвитку та соціальної адаптації. Однак, життя більшості сімей, в яких виховується малюк з порушеннями психофізичного розвитку, супроводжується низкою деструктивних переживань. Емоційну кризу, пов’язану з народженням, вихованням та розвитком малюка з обмеженими можливостями здоров'я, батьки не можуть подолати самостійно і потребують психологічної допомоги.

Осмислення батьками того, що сталося і набуття нових життєвих цінностей часто розтягується на тривалий період, тим самим блокуючи можливість повноцінного ефективного корекційного впливу на розвиток дитини.

Сучасні реабілітаційні заходи та соціалізація передбачають обов’язкове залучення до процесу батьків. У такій ситуації позиція батьків щодо дітей з обмеженими можливостями здоров'я, їх прийняття або неприйняття, відіграє провідну роль у розвитку та особистісному становленні таких дітей.

Тож актуальним питанням сьогодення є проблема адаптації сім'ї до нових обставин, викликаних проблемами виховання та навчання дитини з обмеженими можливостями здоров'я.

Короткий аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Проблема роботи з сім'єю, яка виховує дитину з порушеннями психофізичного розвитку досліджувалась багатьма авторами: Н. Бастун, Л. Борщевська, Н. Грабовенко, Л. Зіброва, В. Каган, В. Козявкін, Т. Комар, Р. Кравченко, Г. Кукуруза, С. Миронова, К. Островська, М. Радченко, О. Романова, В. Синьов, А. Смірнова, В. Тарасун, В. Ткачова, М. Химко, С. Хорош, Л. Шипіцина, М. Шеремет, Д. Шульженко, Я. Юрків та іншими.Однак, незважаючи на достатню кількість досліджень, все ж недостатньо вивченими є саме проблеми прийняття батьками дітей з особливими потребами та адекватного відношення до проблеми порушеного розвитку малюка.

Мета наукової публікації – узагальнення теоретичних концепцій та психологічних досліджень щодо проблеми прийняття батьками дітей з обмеженими можливостями здоров'я та їх діагнозів.

Виклад основного матеріалу. Сім'я відіграє провідну роль у процесі розвитку дитини, адже саме тут задовольняється значна частина потреб дитини: в емоційній підтримці, любові, захищеності, закладаються найважливіші риси особистості малюка, його ставлення до себе і до світу.

Однак, діти з порушеннями психологічного розвитку потребують особливої турботи та додаткової корекційної підтримати у розвитку та розкритті їх потенціалу. Фахівцями підкреслюється необхідність включення батьків дітей з обмеженими можливостями здоров'я в процес психолого-педагогічного супроводу їхніх дітей (Ткачова, В. 2003). Вважається, що одним з критеріїв готовності батьків до участі у такому корекційно-розвитковий процесі є сформованість у них ціннісного ставлення до дитини (Сабуров, В. 1999).

Однак, факт появи в сім'ї малюка з порушеннями психофізичного розвитку є причиною сильного стресу у батьків. Установлено, що чим більше рівень порушення розвитку дітей, тим більше виражені у батьків прояви тривоги та депресії (Кукуруза, Г., 2013). Це негативно впливає на адекватність усвідомлення проблеми та прийняття самої дитини.

Американський психолог К. Роджерс трактує прийняття як безумовно позитивне ставлення до дитини незалежно від наявності різних проблемних факторів. Вчений вважав, що безумовне прийняття малюка забезпечує надійну основу для його особистісного становлення та повноцінного функціонування (C. Rogers, 1961).

Сім’ї, які зіштовхнулися з проблемою прийняття факту наявності порушення у дитини, проходять певні фази усвідомлення ситуації: стресовий стан; заперечення батьками діагнозу; депресивний стан, пов’язаний з усвідомленням справжнього становища і втратою сподівань; та адаптивна фаза свідомого прийняття ситуації (О. Агевелян, О. Комарова Р. Майромян, О. Нагорна, М. Семаго, В. Юртайкін та інші). Четверта фаза – означає початок соціально-психологічної адаптації членів сім’ї, адекватних емоційних контактів. Тому, чим швидше сім’я пройде перші три стадії, чим швидше прийме проблеми розвитку дитини, тим швидше батьки усвідомлять необхідність її розвитку та виховання з урахуванням особливостей, можливостей та потенціалу.

Однак, у кожної сім’ї ці фази можуть мати різну тривалість і прояви. В залежності від того, на якій стадії знаходяться батьки, буде залежати формування їх батьківської позиції.

Батьківські позиції існують в трьох планах: емоційному, когнітивному та поведінковому (Спиваковска, А., 1991) і характеризуються наступними параметрами: адекватність – ступінь сприйняття та орієнтування батьків у індивідуальних особливостях дитини (описує когнітивну складову взаємодії батьків з дитиною); динамічність - здатність змінювати способи і форми взаємодії з дитиною (описує когнітивний і поведінковий компоненти батьківської позиції); прогностичність - здатність батьків до екстраполяції, передбачення перспектив подальшого розвитку дитини і здатності до побудови подальшої взаємодії з нею (описує когнітивний компонент та поведінковий компонент батьківської позиції). Емоційний компонент проявляється по всім трьом параметрам (адекватність, динамічність, прогностичність) батьківської позиції. Він виражається в, емоційному забарвлені образу дитини.

Отже, батьківська позиція щодо прийняття дитини з обмеженими можливостями здоров'я розглядається як така, що включає в себе емоційне відношення до дитини і ситуації батьківства, очікування і конкретні усвідомлюванні установки батьків щодо індивідуальних особливостей малюка, його діагнозу та очікувань від фахівців (Галасюк, І., 2014).

Визначено кілька типів батьківських позицій у відношенні до дитини з порушеннями психофізичного розвитку: заперечувальна (дистанціювання від дитини, зняття з себе відповідальності за наслідки; блокування власної активності по відношенню до дитини, демонстрація неконструктивних способів подолання стресу); домінуюча (супротив дійсності – наявності порушення, постановка неадекватних стану дитини цілей; висока

безрезультативна активність спричиняє наростання стресу); наставницька (активна взаємодія з дитиною і фахівцями з метою повного одужання; однак, у випадку неможливості досягнення мети, прагнення до високої планки досягнень обертається ризиком психічного виснаження); партнерська (дистанціювання від переживань через труднощі дитини, цілісне відношення до дитини, використання особистісних ресурсів, концентрація на успіхах).

Згідно досліджень, лише 2% батьків мають активну партнерську батьківську позицію (Островська, К., 2015).

Можна зробити висновок, що адекватна батьківська позиція – це найбільш об'єктивна оцінки психічних, вікових та характерологічних особливостей дитини і побудова виховання на основі такої оцінки. При неадекватній батьківської позиції батьки, «не бачать» свою дитину, не розрізняють її реальних і уявних якостей і можливостей. Це зумовлює безвідповідальне, непослідовне, невпевнене відношення батьків до виховання дитини, що, в свою чергу, призводить до суттєвого відставання дитини з обмеженнями здоров'я у розвитку. Досягти ж адекватної батьківської позиції по відношенню до дитини можливо лише за умови їх успішної психологічної адаптації до ситуації, що виникла у зв'язку з народженням в сім'ї малюка з нетиповим розвитком.

Правильно організована своєчасна підтримка та психологічна допомога родини дозволить батькам вчасно подолати стрес, організувати адекватний догляд за дитиною, зрозуміти необхідність отримання нею корекційної психолого-педагогічної допомоги у співпраці з фахівцями а, отже, сприятиме безперервному, систематичному, цілеспрямованому реабілітаційному процесу, що забезпечить адекватний розвиток дитини з порушеннями розвитку.

Висновки. Порушення здоров'я дитини є причиною труднощів її розвитку, які, з одного боку, формують основи психологічної травми у батьків, а з іншого – ця ж травма стає джерелом особистісних трансформацій, посттравматичного особистісного зростання тощо. Особистість батьків стає ресурсом особистісного розвитку дитини.

Тому, важливим і необхідним є допомога батькам у прийнятті дитини та розумінні проблеми її розвитку. Своєчасний психологічний вплив на родину дозволить батькам швидше прийняти дитину з обмеженими можливостями здоров'я та проблему у її розвитку, сформувати усвідомлене ставлення до корекційних заходів, активно включитися у реабілітаційний процес корекційного супроводу дитини.

Перспективи подальших досліджень передбачають розробку наукових основ психологічного супроводу батьків дітей з обмеженими можливостями здоров'я.

Список використаної літератури:

1. Кукуруза Г. В. Психологічна модель раннього втручання: допомога сім'ям, що виховують дітей раннього віку з порушеннями розвитку: монографія. – Харків : Точка, 2013. – 244 с.

2. Островська К. О. Психологічні особливості ставлення матерів до їх здорових дітей та дітей з обмеженими можливостями / К.О. Островська // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова : збірник наукових праць ; за ред. В. М. Синьова.– К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. – Вип. 29. – Сер. № 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. – С. 213–219.

3. Романчук О. Неповносправна дитина в сім'ї та в суспільстві. — Львів : Літопис, 2008. – 334 с.

ЕВРИСТИЧНЕ НАВЧАННЯ ЯК ОДИН ІЗ МЕТОДІВ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ КУРСАНТІВ-ПРИКОРДОННИКІВ

УДК: 371.315.

Шевчук Вікторія Миколаївна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри загальнонаукових та інженерних дисциплін,
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького
Блінніков Георгій Павлович,
кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри загальнонаукових та інженерних дисциплін,
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького
Підгайчук Світлана Ярославівна,
кандидат технічних наук, доцент,
доцен кафедри загальнонаукових та інженерних дисциплін,
Національнаакадемія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького

Актуальність дослідження. Евристичне навчання вважають одним із напрямів інноваційної освіти. Він стає все більше актуальним у зв'язку з новими освітніми реформами в Україні.

Такий спосіб навчання покликаний сформувати в курсантів - прикордонників здатність вчитися та самовдосконалюватися протягом